

Riksrevisjonens undersøkelse av norsk bistand til ren energi

BAKGRUNN OG MÅL FOR UNDERSØKELSEN

1,3 milliarder av jordens befolkning har ikke tilgang til elektrisitet, og over 95 prosent av dem som mangler både strøm og annen moderne energi lever i utviklingsland i Afrika og Asia. Å bidra til bedre tilgang med utbygging av fornybar energi og strømmnett er et viktig mål for norsk bistandsarbeid.

Målet med undersøkelsen har vært å vurdere i hvilken grad norsk bistand til ren energi er i tråd med Stortingets mål om å bidra til økonomisk vekst og bedre levekår for de fattige. Undersøkelsen omfatter i hovedsak bistanden til de syv prioriterte samarbeidslandene for ren energi: Etiopia, Liberia, Mosambik, Nepal, Tanzania, Uganda og Øst-Timor. De har i årene 2000–2013 mottatt om lag 3,9 mrd. kroner av en samlet norsk bistand til ren energi på 12,26 mrd.

Funn og anbefalinger

Norsk bistand har i liten grad bidratt til å øke tilgangen til ren energi:

- Bistanden har i liten grad ført til økt fornybar kraftproduksjon i de prioriterte samarbeidslandene.
- Utenriksdepartementet mangler gode virkemidler for å utløse private investeringer i land med svake rammebetingelser.
- Norskstøttede tiltak for utbygging av strømmnett har svak økonomisk bærekraft.

Bistanden har i liten grad nådd de fattigste:

Over halvparten av støtten til de prioriterte samarbeidslandene har gått til utbygging av strømmnett, men nettilkobling har en kostnad som gjør dette uoppnåelig for mange fattige – muligheten benyttes primært av de rikeste husholdningene. Landsbyelektrifisering har i liten grad ført til økt produktiv virksomhet og økonomisk vekst som kan komme de fattigste til gode, slik Utenriksdepartementet har forutsatt.

Etter Riksrevisjonens vurdering er det derfor risiko for at målet om å nå de fattige først vil kunne oppnås på svært lang sikt.

Riksrevisjonen anbefaler at Utenriksdepartementet

- vurderer hvordan teknologiske framskritt innen ny fornybar energi kan utnyttes bedre for å bidra til økt og mer stabil kraftproduksjon i mottakerlandene og å nå mer effektivt ut til den fattige delen av befolkningen
- vurderer alternative virkemidler som kan utløse private investeringer i ren energi i de landene som har svakest rammevilkår

Svakheter i planleggingen av prosjekter for kapasitetsbygging gir problemer i gjennomføringen:

Blant disse prosjektene – 27 i de prioriterte samarbeidslandene – har flere hatt svak framdrift og manglende resultater. I flere mottakerinstitusjoner har prosjektene manglet forankring hos ledelsen, og institusjonene har ikke hatt økonomiske ressurser og bemanning til å prioritere prosjektene.

- Riksrevisjonen anbefaler Utenriksdepartementet å sikre at det i planleggingen av kapasitetsbygging i større grad tas hensyn til mottakerorganisasjonens organisatoriske utfordringer, kapasitet og kompetanse.

Utenriksdepartementets mangelfulle plan- og beslutningsgrunnlag svekker muligheten for å styre bistanden effektivt:

- Riksrevisjonen anbefaler Utenriksdepartementet å sørge for at ambassadene gjennomfører og forbedrer analysene som legges til grunn for prioriteringer og beslutninger for bistanden til ren energi. Dette vil gi et beslutningsgrunnlag som kan bidra til at virkemiddelbruken er bedre tilpasset forholdene i samarbeidslandene.

